

Л. К. Вахніна

ДОРОТА СІМОНІДЕС – ЗНАКОВА ПОСТАТЬ СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ



Дорота Сімонідес

Дороту Сімонідес, без сумніву, можна зарахувати до яскравих представників польської еліти, у які поєднують у собі розуміння власного призначення та відповідальності перед народом, природну шляхетність, блискучий розум і водночас надзвичайну скромність, що, безперечно, характеризує європейців, з якими нам доводилося зустрічатися на різних рівнях. Родом з маленького шахтарського містечка, де вся її родина від прадіда до батька присвятили своє життя гірничій справі, вона також свої творчі наукові

інтереси пов'язала з дослідженням фольклору рідної Сілезії, зокрема народної прози цього регіону, з дослідженням проблем ідентичності сілезців, яких одні відносять до німецької меншини, інші – до чехів тощо. Хто вони є насправді на своїй малій батьківщині, якою буде їхня подальша доля в сучасній Польщі та Європі? Ці питання професор Д. Сімонідес неодноразово ставила і у своїх численних наукових працях, і в політичних дискусіях, і на Комісії з проблем національних меншин Європарламенту в Брюсселі, де вона представляла Польщу. Не випадково Д. Сімонідес саме за підтримки своїх земляків протягом п'яти каденцій обирали сенатором від «Солідарності»

до польського уряду. Протягом багатьох років вона опікувалася і долею національних меншин у Польщі, зокрема німців, та поляків на Сході, у тому числі в Україні.

Опольський університет став для Д. Сімонідес «альма-матер», де вона очолювала спочатку кафедру дитячої та молодіжної літератури (1970–1972), була директором Інституту польської філології (1974–1980), від 1971 року – керівником першої в Польщі кафедри фольклористики, професором якої є досьогодні. Вона була пов'язана як докторантка з Вроцлавським університетом, де в 1973–1974 роках очолювала також кафедру етнографії. Вроцлав і сьогодні залишається одним з найважливіших для польської та європейської науки народознавчим центром, що репрезентує Польське народознавче товариство, головою якого професор Д. Сімонідес була від 1999-го до 2006 року. Протягом 30 років вона є членом редколегії фольклористичного журналу «Literatura Ludowa, започаткованого ще Юліаном Кшижановським, згодом головним редактором був Чеслав Гернас, сьогодні – Йоланта Луговська.

Як справжній фольклорист, своєю улюбленою справою Д. Сімонідес вважає роботу з носіями народної культури. Досліджування фольклору в Польщі не є особливо престижним серед представників гуманістики. У більшості вищих навчальних закладів країни такого предмету немає в навчальних програмах філологічних факультетів, іноді він викладається як спецкурс на факультеті етнології. Тому фольклористична діяльність Д. Сімонідес, її особистий приклад, повністю відкидає дуже поширені, на жаль, негативні тенденції зневажливого ставлення до народної культури як меншовартісної тощо. Декларація ЮНЕСКО про необхідність збереження народної культури протягом усього життя красномовно засвідчує саме приклад постійних польових досліджень особисто Д. Сімонідес, яка інтерес до проведення експедиційних досліджень передала своїм учням, а це плеяда відомих польських фоль-

клористів, – Тереза Смолінська, Пьотр Ковальський – які продовжують її справу в університеті м. Ополе, де нею була започаткована перша в Польщі кафедра фольклористики.

Слід зазначити, що Д. Сімонідес належить до відомих польських славістів, протягом багатьох років вона очолювала польську фольклористичну секцію при Польському комітеті славістів, є почесним членом Міжнародної комісії з дослідження слов'янського фольклору при Міжнародному комітеті славістів, учасником багатьох міжнародних конгресів славістів, зокрема і IX МЗС, який відбувся 1983 року в Києві, де разом з нею серед членів польської делегації була також її учениця Тереза Смолінська, яка сьогодні очолює кафедру фольклористики Опольського університету. Це була тоді перша моя зустріч з відомою польською фольклористкою. Своїх учнів Д. Сімонідес направляла до ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, з яким вона співпрацює багато років, вважаючи його одним із провідних центрів народознавчої науки в Україні.

Вона неодноразово була в Києві і як сенатор РП, член урядових делегацій, опікувалася також долею поляків в Україні.

Перебуваючи на найвищих щаблях влади, Д. Сімонідес завжди пам'ятала про актуальність народознавчих досліджень, підтримала ініціативу створення в Польщі Інституту Оскара Кольберга, усіляко сприяла розширенню видавничої діяльності Польського народознавчого товариства, була членом журі фольклористичних конкурсів та фестивалів у рідній Сілезії, підтримували польську науку, яку сама репрезентувала, на європейських рівнях. Дослідниця врятувала від розпорошення бібліотеку відомих польських фольклористів Юліана Кшижановського та Гелени Капелусь, адже під час повені в Ополе, яку вона пережила, їй довелося втратити власний книгозбірню у затопленому будинку.

Д. Сімонідес удостоєна багатьох урядових нагород і відзнак Польщі та інших країн, їй було присуджено звання почесного

доктора Опольського університету, її наукова діяльність широко znana в багатьох країнах Європи, вона виступає з лекціями в багатьох університетах Німеччини, Швейцарії, Бельгії, є постійним автором багатотомного видання «Енциклопедія казок» у Геттінгені, шанована Німецьким фольклорним архівом у Фрайбурзі.

Її дослідницькі інтереси завжди мали конкретну мету, більшість її праць стосувалася дослідження регіону Сілезії, польсько-німецького пограниччя, зокрема народних оповідань та казок. Регіональне дослідження фольклору Д. Сімонідес вважала пріоритетним, вона на власному практичному досвіді доводила концепцію «локальності», ідею «малих батьківщин» у Європі,

Професор Д. Сімонідес є автором понад 20 видань, серед яких частина присвячена дослідженню народної прози, її функціонуванню та традиціям виконавства.

Одна з її перших книжок «Сучасна сілезька народна проза» (1969) стала подією для польської фольклористики та етнології, тут уперше розглядався типологічний зв'язок між оповідачем і текстом. Вона започаткувала у фольклористиці нові методи дослідження та підходи, зокрема соціологічні та антропологічні. Не випадково невдовзі за її редакцією вийшла книжка «До проблем соціології фольклору» (1977). Опольська фольклористична школа, засновником якої вона стала, – це не лише численні польові дослідження сучасного фольклору Сілезії, це також досягнення теоретичного характеру. За її участю кафедра фольклористики опублікувала низку видань, присвячених проблемам сучасної народної культури: «Фольклористика. Дилеми та перспективи» (1995), «Фольклористика в контексті етнології та інших суспільних наук», «Поняття фольклору в європейській науці», «Сучасний фольклор дітей та підлітків» (1976), «Книжка народного гумору» (1981). Можна було б окремо представити ґрунтовні праці її учнів, співробітників кафедри, – Т. Смолін-

ської, П. Ковальського та ін. Слід зазначити, що сучасна польська культурна антропология, весь комплекс етнологічних дисциплін, будується на багатьох її починаннях, методах і засадах. Людина як носій народних традицій, як представник власного народу, свого міста чи села для неї завжди є не тільки цікавою для дослідження та спілкування, але й становить найвищу вартість. Д. Сімонідес як сенатор завжди залишалася зі своїм народом, цьому сприяли і її власна доля, її діяльність як визначного польського фольклориста, що продовжується в нових завжди актуальних та цікавих публікаціях, у її учнях, які зміцнюють позиції польської фольклористики на слов'янських та європейських обрядах.

Її науковій діяльності було присвячено спеціальний випуск журналу «Literatura Ludowa» (3, 2008). У журналі «НТЕ» в номері, присвяченому польській етнології, читачі можуть ознайомитися також з її статтею «Меморати та фабулати». Розмова, яка подається нижче, з пані професором Д. Сімонідес відбулася у Вроцлаві під час міжнародної наукової конференції «Поляки поза кордонами Польщі на початку ХХІ ст.» у жовтні 2009 року. Сподіваємося, що вона зацікавить широке коло наших читачів.